

Kohtuasi C-843/19**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

20. november 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (Kataloonia autonoomse piirkonna kõrgeim kohus, Hispaania)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

12. november 2019

Apellant:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Vastustaja apellatsioonimenetluses:

BT

Põhikohtuasja ese

Hispaania sotsiaalkindlustuse koduabiliste eriskeemi (varasem kodumajapidamistöötajate sotsiaalkindlustuse eriskeem, hilisem koduabiliste eriskeem) töötaja ennetähtaegselt vanaduspensionile jääda lubamine.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Sotsiaalkindlustuse üldseaduse (Ley General de la Seguridad Social) artikli 208 lõike 1 punkti c, mis ei luba jääda ennetähtaegsele vanaduspensionile, kui saada olev pension oleks miinimumpensionist väiksem, kooskõla direktiividega 79/7 ja 2006/54.

Eelotsuse küsimus

Kas ühenduse õigusega on vastuolus selline liikmesriigi õigusnorm, nagu 2015. aasta sotsiaalkindlustuse üldseaduse artikli 208 lõike 1 punkt c, mis nõuab

kõigilt sotsiaalkindlustuse üldskeemi liikmetelt, et vabatahtlikult ennetähtaegsele vanaduspensionile jäämiseks peab saada olev pension, mille suurus arvutatakse tavalise süsteemi kohaselt ilma minimaalsete pensionilisadeta, olema miinimumpensioniga vähemalt võrdne, kui see nõue diskrimineerib kaudselt sotsiaalkindlustuse üldskeemi naisliikmeid, kuna seda kohaldatakse suurema hulga naiste kui meeste suhtes?

Viidatud liidu õigusnormid

Nõukogu 19. detsembri 1978. aasta direktiiv 79/7/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte järkjärgulise rakendamise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas (EÜT 1979, L 6, lk 24; ELT eriväljaanne 05/01, lk 215). Artikkel 1, artikli 3 lõige 1 ja artikli 4 lõige 1.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiiv 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (uuestisõnastamine) (ELT 2006, L 204, lk 23). Põhjendus 30 ja artikli 2 lõige 1 ja artikkel 19.

7. mai 1991. aasta kohtuotsus komisjon vs. Belgia (C-229/89, EU:C:1991:187), punkt 13.

9. novembri 1992. aasta kohtuotsus Molenbroek vs. Sociale Verzekeringsbank (C-226/91, EU:C:1992:451), punkt 19.

14. detsembri 1995. aasta kohtuotsus Nolte vs. Landesversicherungsanstalt Hannover (C-317/93, EU:C:1995:438), punkt 33.

8. mai 2019. aasta kohtuotsus Villar Láz (C-161/18, EU:C:2019:382), punktid 37–39.

Viidatud liikmesriigi õigusnormid

Sotsiaalkindlustuse üldseadus (Ley General de la Seguridad Social), mille konsolideeritud versioon kiideti heaks kuninga 30. oktoobri 2015. aasta seadusandliku dekreediga 8/2015 (BOE nr 261, 31.10.2015, lk 103291, edaspidi „LGSS“). Artiklid 59, 207 ja 208.

22. aprilli 1976. aasta dekreet 825/1976, millega reguleeritakse sissemakseid koduabiliste sotsiaalkindlustuse eriskeemi (Decreto 825/1976, de 22 de abril, por el que se regula la cotización en el Régimen Especial de la Seguridad Social de los Empleados de Hogar, BOE nr 99, 24.4.1976, lk 8106).

1. augusti 2011. aasta seadus 27/2011 sotsiaalkindlustussüsteemi ajakohastamise, kohandamise ja moderniseerimise kohta (Ley 27/2011, de 1 de agosto, sobre actualización, adecuación y modernización del sistema de Seguridad Social, BOE nr 84, 2.8.2011, lk 87495). Lisäte 39.

28. detsembri 2018. aasta kuninga dekreetseadus 28/2018 riiklike pensionide ja muude kiireloomuliste meetmete ümberhindamise kohta sotsiaal-, töö- ja tööhõiveasjades (Real Decreto-ley 28/2018, de 28 de diciembre, para la revalorización de las pensiones públicas y otras medidas urgentes en materia social, laboral y de empleo, *BOE* nr 314, 29.12.2018, lk 129875). Artikli 4 lõige 2.

Põhikohtuasja asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Vaide esitaja ja vastustaja apellatsioonimenetluses BT taotles 12. detsembril 2016 INSSilt (Instituto Nacional de la Seguridad Social, riiklik sotsiaalkindlustusamet, Hispaania) vabatahtliku ennetähtaegse vanaduspensioni määramist, et see jõustuks 4. jaanuaril 2017, tema 63aastaseks saamise kuupäeval, lõpetades vabatahtlikult oma töölepingu. Ta on teinud alati sissemakseid varem kodumajapidamistöötajate sotsiaalkindlustuse eriskeemi, praegu koduabiliste eriskeemi, sissemakse suurus on 14 054 päevamäära, välja arvatud 166 päeva eest.
- 2 INSS keeldus 19. detsembri 2016. aasta otsusega pensioni maksmisest, kuna saada olev pension oleks väiksem kui miinimumpension, mida isik saaks, tema perekondlikku olukorda arvesse võttes, 65 aasta vanuses, vastavalt LGSSI artikli 208 lõike 1 punktis c kehtestatud nõuetele.
- 3 Kohtueelses menetluses esitatud vaide jäeti 10. märtsi 2017. aasta otsusega rahuldamata. Vaideotsuse põhjendustes selgitati, et isiku pensioni suurus on 549,30 eurot kuus, mis tuleneb 85%-lise määra kohaldamisest 646,24 euro suurusele baasosale. Lisati, et tema pension oleks väiksem kui 637,10 euro suurune miinimumpension, mistõttu ei vasta see kõnealuse LGSS artikli 208 lõike 1 punktis c sätestatud nõuetele.
- 4 27. aprillil 2017 esitas töötaja kaebuse INSSi vastu Juzgado de lo Social n. 10 de Barcelonale (Barcelona töökohus nr 10, Hispaania), paludes lubada tal jääda vabatahtlikult ennetähtaegsele vanaduspensionile. Kohus leidis, et INSSi kohaldatud õigusnorm kujutab endast kaudset diskrimineerimist naiste suhtes, kes on koduabiliste sektoris enamuses, ning seetõttu ei saa seda kohaldada, vastavalt direktiivi 79/7 käsitlevale Euroopa Kohtu kohtupraktikale.
- 5 Nimetatud kohtuotsuses märgitakse, et INSS osutab aruandes, et praegu ei saa isik, kes on alati kuulunud koduabiliste eriskeemi, teinud kuni 2011. aastani sissemakseid kindlaks määratud sotsiaalmaksuga maksustatavalt tulult ja on alates 2012. aastast teinud sissemakseid kõrgeimalt võimalikult sotsiaalmaksuga maksustatavalt tulult, 63aastasena ennetähtaegse vanaduspensioni, kuigi ta on tasunud sissemakseid 44,5 aastat, kuna ta ei saaks suuremat pensioni kui 65aastase miinimumpension. Seetõttu on kohtuotsuses leitud, et esineb kaudne diskrimineerimine, mistõttu jättis kohus otse kohaldamata liikmesriigi õigusnormi ja tunnistas taotletud õigust ennetähtaegselt vanaduspensionile jääda.

- 6 INSS esitas kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 7 INSS kinnitusel ei ole täidetud seadusest tulenev nõue asjaomase isiku soovil ennetähtaegselt pensionile jäämiseks, mille kohaselt saada olev pension peab olema suurem kui miinimumpension, mis oleks asjaomasele isikule 65aastaseks saamisel ette nähtud tema perekondlikku olukorda arvesse võttes. Ta leiab, et soolist diskrimineerimist ei esine, kuna on olemas objektiivne põhjus, mis ei ole diskrimineerimisega seotud- see on nõue võtta vajalikud meetmed, mida Euroopa Liit nõuab sotsiaalkindlustussüsteemi jätkusuutlikkuse säilitamiseks, eriti jätkusuutliku tasakaalu saavutamiseks töö- ja pensioniaja vahel. Kui vabatahtlikule vanaduspensionile võiks jääda piiranguteta, oleks selle tagajärjed sotsiaalkindlustusele rasked ja vastuvõetamatud, „mitte üksnes suurema arvu osa makstud pensionide tõttu, vaid ka kulude tõttu, mis tuleneks pensionilisade rahastamisest vastavate alammääradega“, mis on vastuolus Euroopa Liidu soovitustega ja Toledo paktiga, mis neid kohaldab.
- 8 BT-1 ei ole vastuväiteid eelotsuse küsimuse esitamisele. Prokuratuur, kes ei ole kohtumenetluse pool, leiab, et küsimuse esitamine on tarbetu, kuna selle õigusnormi saab Euroopa Kohtu praktika kohaselt otse kohaldamata jätta. INSS kordab oma varasemaid seisukohti.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 9 Selles kohtuasjas käsitletakse LGSSi artikli 208 lõike 1 punkti c kooskõla direktiividega 79/7 ja 2006/54 naistele kohaldatavas osas. Kõnealuses sättes on ette nähtud: „Pärast asjaomase pensioniliigi üld- ja eritingimuste täitmise tõendamist peab saada oleva pensioni summa olema suurem kui miinimumpension, millele isikul on tema perekondlikku olukorda arvesse võttes õigus 65aastaseks saamisest alates. Vastasel juhul ei või käesolevat ennetähtaegse vanaduspensionivormi kasutada“.
- 10 Miinimumpension on igal aastal riigi üldeelarves kindlaks määratud ja see tähendab, et ükski pensionär ei tohi saada kindlaks määratud miinimumsummast väiksemat pensioni, tingimusel et ta ei saa sissetulekut väljastpoolt sotsiaalkindlustust, isegi kui tal on pensionide suuruse määramise normide kohaselt õigus väiksemale hüvitisele. Sel juhul lisatakse saadavale pensionile minimaalne pensionilisa, mis tasutakse riigieelarvest, et tagada elatusmiinimumi maksmine.
- 11 LGSSi artikli 208 lõike 1 punktis c kehtestatud nõude eesmärk on võimaldada sellise pensioni saamist, mis on piisav vähemalt pensionäri vajaduste rahuldamiseks, ning et ta saaks hakkama ka ilma, et riik peaks maksma lisa pensionile, millele tal on tehtud sisse maksete eest õigus, selleks, et see pension

ulatuks miinimumpensionini. Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustas siiski, et seda nõuet kohaldatakse üksnes vabatahtliku ennetähtaegsele vanaduspensionile jäämise, mitte aga LGSSi artiklis 207 reguleeritud sunnitud ennetähtaegsele vanaduspensionile jäämise suhtes, mis tuleneb töösuhete lõppemisest objektiivsetel põhjustel.

- 12 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kui ei nõutaks, et saadaolev pension peab olema vähemalt sama suur kui miinimumpension, võiks lihtsalt töötaja soovil vabalt varem pensionile minna, kaotamata midagi pensionis, kuna kui pension ei küüni miinimumpensionini, suurendatakse seda kuni miinimumpensionini väärtuseni. Seega koormatakse asjakohase isiku soovil nende summadega riigi eelarvet, mida seadusega on püütud vältida. Lisaks, nagu väidab INSS, soovib Euroopa Liit saavutada jätkusuutlikku tasakaalu töö- ja pensioniaja vahel, nagu tuleneb 7. juuli 2010. aasta rohelisest raamatust, KOM(2010)365, „piisav, jätkusuutlik ja kindel Euroopa pensionisüsteem“, mis on Euroopa eesmärk.
- 13 Pärast neid üldiseid kaalutlusi asub eelotsusetaotluse esitanud kohus analüüsima põhikohtuasja olukorda. BT on naistöötaja, kes kuulub kunagisse kodumajapidamistöötajate sotsiaalkindlustuse eriskeemi. Eriskeemi iseloomustas see, et selle liikmetel, enamasti naistel, olid kindlaks määratud tulud, see tähendab ainsad sotsiaalmaksuga maksustatavad tulud, mis langesid kokku üldskeemi sissemaksemiinimumiga, mis võrdus igal ajal kehtiva kutsealade vahelise miinimumpalgaga. Seetõttu on nende sotsiaalmaksuga maksustatavad tulud ja sellest tulenevalt ka pensionid olnud üldistest pensionidest madalamad.
- 14 Alates 2012. aastast on toimunud järk-järgult lõimumine sotsiaalkindlustuse üldskeemiga, kui loodi koduabiliste eriskeem, milles on sotsiaalmaksuga maksustatavad tulud suurenemise tõttu see pension suurenenud: esiteks loodi vastavalt saadud palgaosadele suurenevad sotsiaalmaksuga maksustatavad tulud, nii et iga palgaosa vastas sotsiaalmaksuga maksustatavale tulule; aastal 2021 võrdub sotsiaalmaksuga maksustatav tulu tegelikult saadud palgaga. Igal juhul, nagu väidab INSS, võib oma sissemaksetega miinimumpensionini jõudmise võimalus muutuda sõltuvalt sellest, kuidas arenevad selle eriskeemi sotsiaalmaksuga maksustatavate tulud, ja miinimumpensionini suurusest: siis kui suurendatakse skeemi sotsiaalmaksuga maksustatavaid tulusid (või võrdsustatakse need üldskeemi omadega), on seda nõuet lihtsam täita; teisalt, kui tõstetakse miinimumpensionini suurust, on neil inimestel raskem ennetähtaegsele pensionile jääda.
- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et varasema eriskeemi liikmetest naistöötajate praegune pension tuleneb nii varasemast sissemaksete süsteemist kui ka sektori madalatest palkadest, mis vastavad ühest küljest kutsealasele spetsialiseerumisele ja teisest küljest tööandjate majanduslikule võimekusele. Need inimesed töötavad sektoris, mis ei ole tegelikult ettevõtlussektor, vaid perekond, kus tööandja ülesandeid täidab perekonnapea, kelle majanduslik suutlikkus on tavaliselt mitmesuguste tootlike ettevõtlussektorite omast madalam, ja kus töötatakse keskkonnas, kus mõlemad elukaaslased töötavad, nii et nad

vajavad selle töö tegemiseks välist abi. Sellest tuleneb üldiselt selle sektori väiksem majanduslik suutlikkus, väiksemad sissemaksed ja väiksemad saadud hüvitised.

- 16 INSS juhib tähelepanu asjaolule, et koduabilised moodustavad rühma, kellelt nõutakse väiksemat panust skeemi rahastamisse ja jätkusuutlikkusse, seda nii varasema, kindlaks määratud sotsiaalmaksuga maksustatava, tulu alusel tehtud, sissemaksete, kui ka hilisemate osaliste piirangute tõttu. Tema arvates õigustab see ennetähtaegsele vanaduspensionile jäämise piiramist, arvestades, et puudub tasakaal selle rahastamise ja saadavate hüvitiste vahel, mis on põhimõtteliselt sama suured kui üldskeemi puhul.
- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb siiski selles, kas LGSSi artikli 208 lõike 1 punkt c sisaldab kaudset diskrimineerimist naiste suhtes, mis on direktiivi 79/7 artikli 4 lõikega 1 keelatud, kehtestades vabatahtliku pensionile jäämise lisanõudeks, et sellest tulenev pension peab (ilma pensionilisata) olema vähemalt võrdne miinimumpensioniga. Kui see nõue sisalduks praegust koduabiliste eriskeemi reguleerivas normis või kui see piirduks ainult selle skeemi liikmetega, oleks diskrimineerimise olemasolu vaieldamatu, kuna enamus koduabilistest on naised: ametliku statistika kohaselt on 89% koduabilistest naised. Sellisel juhul oleks õigusnorm, mille kohaldamisala on piiratud üksnes koduabilistega, kahtlemata diskrimineeriv, kuna see kehtestaks nõude, mida neil ei oleks võimalik ennetähtaegsele vanaduspensionile jäämiseks täita; sel juhul võiks selle õigusnormi otse kohaldamata jätta, ilma et oleks vaja esitada eelotsusetaotlust, kuna on tegemist selge rikkumisega.
- 18 Kuid see õigusnorm kehtib kogu üldskeemi kohta, mis hõlmab umbes 14 882 318 töötajat, nii mehi kui naisi, võrreldes koduabiliste eriskeemi 406 864 liikmega. Seetõttu on vaja laiendada arutluskäigu ulatust kogu üldskeemile. Kui käsitletak ainult varasemat eriskeemi, oleks õigus vabatahtlikult ennetähtaegsele vanaduspensionile jääda ainult eriskeemi liikmetel ja selle õigusega jääks need naised, kes muudel põhjustel on samas olukorras. Sama võiks öelda ka siis, kui arutluskäik lähtuks kõigi naiste gruppide vaatepunktist, kes on kannatanud kahju mingil varasemal või praegusel põhjusel, mis on tinginud väiksema sissemaks ja seega ka väiksema pensioni. Nendel juhtudel laieneks käsitlemine asjaomasele grupile, kelle hulka kuulus vaide esitaja, mitte teistele.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus juhib sellega seoses tähelepanu asjaolule, et see õigusnorm kehtib ka osalise tööajaga töötajate suhtes (enamuses naissoost); madala kvalifikatsiooni ja järelikult madala palgaga töötajate suhtes, arvestades naiste varasemat madalamat haridustaset (millel on tegelik mõju tehtud töö laadile); naistöötajate suhtes, kes varem abielludes loobusid tööst või füüsilisest isikust ettevõtja tegevusest loobusid ning kes olid isegi sunnitud sellest mõne valdkondliku õigusakti tõttu loobuma, ja kes jätkasid töötamist alles siis, kui lapsed olid suuremad (mille tagajärjeks oli lühike sissemakseperiood ja sellest tulenev mõju pensionile); ning naistöötajatele, kes on pidanud hoolitsema muu hulgas puudega pereliikmete või alaealiste eest. Kõik nad on ajaloolistel ja mõned

ka praegustel põhjustel teinud väiksemaid sissemaksed või teinud sissemaksed lühemat aega või mõlemat kui need töötajad, kes ei ole sellises olukorras, ning selle tagajärjeks on suurem just naiste arv ja osakaal, kes saavad miinimumi korral pensionilisa ja keda vaidlusalune õigusnorm mõjutab.

- 20 Antud juhul näib eelotsusetaotluse esitanud kohtule, ka miinimumpensioni ja selle pensionilisade saajate statistikat arvesse võttes, et on rikutud ka mittediskrimineerimise põhimõtet. Niisiis on praegu miinimumpension 677,4 eurot kuus, kui isikul ei ole ülalpeetavat abikaasat, ja 835,75 eurot, kui isikul on ülalpeetav abikaasa. Sotsiaalkindlustuse enda statistikast nähtub, et miinimumpensioni saab 422 112 meest, see on 15,23% vanaduspensionit saavatest meestest, võrreldes 468 822 naisega, see on 31,45% vanaduspensioni saavatest naistest. Niisiis on kõigist vanaduspensionäridest vaid 35,55% naised, samal ajal kui nad moodustavad 53,62% kõigist pensionilisa saajatest (422 112 meest, võrreldes 468 822 naisega).
- 21 Lisaks ei tundu, et selline erinevus väheneks, vaid see hoopis suureneb, tegemist on arengusuunaga, mida on täheldatud alates 2013. aastast. Nii on 2019. aasta septembris miinimumpensioni saavate meeste arv võrreldes 2018. aasta detsembriga vähenenud (2018. aasta detsembris oli neid 422 112, 2019. aasta septembris aga 412 931), samas kui miinimumpensioni saavate naiste arv on suurenenud (2018. aasta detsembris oli neid 468 822, 2019. aasta septembris aga 477 490).

TÖÖDOKUMENT